

میر مسته‌فا به‌گی هه‌کاری (په‌رتو)

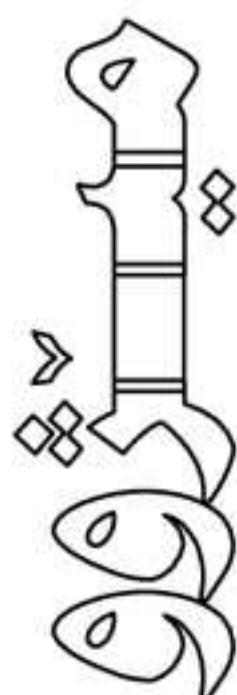
(خواندنکا میژووی)

م. نزار ئەیوب گولى

زانکویا زاخو / فاکولتیا زانستیّن مروقاوایه‌تی / پشکا میژوو

پیشەکی:

هه‌رچەندە گەلەك په‌رتوک و قەکولین لسەر مسته‌فا به‌گی هه‌کاری ئەوی ب ناسناقى (په‌رتویی هه‌کاری) دھیتە نیاسین ھاتینه ئەنجامدان، بەلىٰ ھەتا نوکە چ قەکولەران ھەول نەدایە قەکولینه کا خوسەر لسەر روشاد سیاسیا میرگە‌ها هه‌کاری لسەردەمی مسته‌فا به‌گی و په‌یوهندیّین وى دگەل میرگە‌ه و دەولەتیّن دەوروبەر ئەنجام بىدەت، بەلکو ھەمی وان په‌رتوک و قەکولینان گرنگى ب وى دايە ودك (ھوزانقان و تورەقانه‌کى) كورد، بەلکو زوربەيا وان ب ئېكجاري ھزر نەدەك كو په‌رتویی هه‌کارى میرى میرگە‌ھە‌کى بىت، و ئەگەرى سەرەكىي قىچەندى بو نەبوونا پېزازىنان لسەر قى میرى قەدگەريت. ئەق قەکولينا بەردەستى ھەوە ھەولەكە ژىو ناساندنا مسته‌فا به‌گی ودك (میر و سیاسەتمەدار) كى كورد.

رووگەھ

وەزىزە، بۇنىڭ دەدەنە قەکولىن
وەرگەزىن مەۋلابىنى و زانسى
زمارد ۱ ھافىنا ۲۰۱۱

مسته‌فا به‌گ (په‌رتو):

په‌رتویی هه‌کارى ناقى وى مسته‌فا به‌گ كورپى عەبدالله به‌گ كورپى نىبراھيم به‌گ كورپى مەھمەد خان به‌گ كورپى مير مەھى السنە (۱) كورپى عزالدىن شىر به‌گ كورپى شەرفخان به‌گ كورپى زەکەريا خان به‌گ كورپى زەينەل به‌گی هه‌کارىيە (۲) ئەوی لسەردەمی نقىسىنا په‌رتوكا شەرفنامە ۱۵۹۶ ميراتى ل میرگە‌ها هه‌کارى دەك (۳). مسته‌فا به‌گ ھوزانقانه‌کى دەستەھەل و پې بەرهەمە و ب ناسناقى (په‌رتو) خو دايەنیاسین لەورا دناظ ئەدەبیاتا كوردىدا ب ناقى (په‌رتویی هه‌کارى) دھیتە نیاسین، و ديوانا خول سالا ۱۸۰۶ دانايە (۴).

ل فېرى دقيت بىزىن كو ناقى دروستى پەرتويى هەكارى هەتا سەرددەمەكى نزىك ل بەر ئىقىسەر و قەكولەران بەرزە بۇو و كەسى نەدزانى كا ناقى وي بى دروست چىيە؟ هەروەسا ژيانناما وي ژى دناۋ تارياتىيىدا مابۇو، و بۇ ئىكەمین جار ماموستا (تەحسىن ئىبراھىم دوسكى) د گوتارەكىيىدا د ھەزمara (۸۱) ژ گوفارا كاروان ل سالا ۱۹۸۹ دىاركى كو پەرتويى هەكارى هەمان مىتەفا بەگى مىرى هەكارىيە(۵). و پشتى قەدىتىنا ھندەك دەستنۇرسىيىن نوى ئەق بۇچونە ب ئېكجاري دووبات بۇريه.

زدایکیوون و مرنا مستهفا به گی:

ههروه کو مه دیارکری پیزانین لدور میرگه‌ها هه‌کاری ب گشتی و میر مسته‌فا
به‌گ (په‌رتو)ی ب تایبه‌تی گه‌له‌ک کیمن، له‌ورا دشی قه‌کولینی‌دا دی هه‌ولدہین ئه‌و
که‌ردستی زانستی ئه‌وی به‌ردستی مه که‌فتی پیشچاۋ بکه‌ین و مخابن ئه‌ورژی گه‌له‌ک
کیمە!!.

قەکولەر و نقیسەرین ئەدەبىّ کوردى ل وى باودرىيى بۇون کو پەرتويىيە کارى
کەسەکە ژ مالباتا ميرىن ھەكارى بەلىي ميراتى نەكرييە(٦)، بەلىي د راستىدا پەرتويىيە
ھەكارى بو ماوى پتەر ژ ٤٥ سالان حوكم ل ميرگەها خو كرييە(٧)، بەلىي هيشتا ديار نىنە
كا كەنگى وى دەست ب حوكمى كرييە و كەنگى چۈرىيە بەر دلوقانيا خودى، بەلىي ھندەك
زىدەرىن بەردەست روناھىيى بەرددەنە سەر سەرددەمىي حوكمىي وى.

که قنترین زیبدار کو ناقی میر مستهفا به گی تیدا هاتبیت دهستنقيسا (الشجره الزيويكه) (۸) يه ئهوا ديار دكەت كول سالا ۱۲۱۰م/ ۱۷۹۵ز مستهفا به گ ميري ميرگەها هەكاريان بwoo (۹)، هەروهسا د پەرتوكا (تاریخ الانساب) ئهوا ل نيقا ئىكى ژ سەدى ۱۹ از ژلابى صالح به گ كورى خان بوداقى شىروانى فە هاتىه نقىسىن هاتىه كومستهفا خان ل سالا ۱۲۳۴م/ ۱۸۱۸ز هيشتا ميري هەكاريان بwoo يه (۱۰).

سہ بارہت سالا مرنا مستهفا به گی چ ژیدہر ٹامازہ کا روہن ب وی چہندی نادہن، بھلی همروہک مہ دیار کری ل سالا ۱۸۱۸ ئه و ھیشتا میربوو، بھلی بھلگہ نامہ یہ ک ل بھردہسته کو دیار دکھت ئه و بھری سالا ۱۸۲۵ چوویہ بھر دلو قانیا خودی ئه و ژی نامہ یہ ک کو نورالله بھگی ھے کاری بو سولتانی عوسمانی مہ ھمودی دووی ھنارت بھو و تپدا داخواز کر بھو ئه ردی وی ئه وی ژلایی ٹیرانیقہ ھاتیہ دا گیر کرن بو بھیتھ ٹھے گھراندن، و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روگاه

و در زیر، پوینتهای داده شده فله کوئلین و وهر گیترالین معرفه شده اند و رانسنی

رُمَادِه ۱ هائِیتا ۲۰۱۱

دیروکا نقیسینا قى نامەبى سالا ۱۲۴۲ مىش/ ۱۸۲۵ زىه (۱۱)، ئەقى چەندى دھىتە زانىن كو مستەفا بەگ دناقبەرا سالىن ۱۸۱۸-۱۸۲۵دا چۈويە بەر دلوقانىا خودى.

ھەروكە دىار مستەفا بەگى تەمەنەكى درىز برىيە و پىر ئەق ۴۵ سالان ئەمەنى خوب ميراتىي قە بوراندى، د هوزانە كا خودا ئاماژى ب پېرىپۇن و درىزيا تەمەنى خو ددەت دەمى دېيىت:

مايە پەرتىو دنيقا نەحسىا وەقتى (پىرىي)

نۇو جوانى چۇو، زەمانەك پى شەردەف بۇ حەيف حەيف (۱۲).

ھەروەسا د هوزانە كا دى دېيىت:

پەرتىویى رەملا تە قەنجە دانەكى شەكوا خەگان

يازىدە و حەفتى سەعادەت دايە لە حەجانى فەرەح (۱۳)

و ب دىتنا مە ئەقە ئاماژىي بۇ تەمەنى وى ل وى دەمى كو ۸۱ سال بۇن.

حوكمى مستەفا بەگى ھەكارى:

مستەفا بەگى سى كور ھەبۇن بناقىن (عبيدالله، عەبدالله و مەممەد نەصىرخان) ھەردوو كورىن دووماھىيى لسىرددەمى زيانا بابى خودا مىن (۱۴)، ھەروەسا مستەفا بەگى چوار برا ب ناقىن (كەريخان بەگ، عەلى بەگ، تەمۇر بەگ و مير شەردەف) ھەبۇن (۱۵).

پشتى مىندا بابى وان عەبدالله بەگى برايسى وان كەريخان بەگ ل جەئى وى روونشت و بۇ ماوى چوار سالان حۆكم كر، بەلى ھەروك دىار ئەو د كاروبارىن دەستەلاتىدا سەركەفتى نەبۇ لەورا ھندەك ياخىبۇن دەزى وى دناف ھەكارىاندا پەيدا بۇن "زېھەنلىقى وى خۇ ژ ئىمارەتى قەكىشا و دەست ژ حۆكمى بەردا" (۱۶) و برايسى وى مستەفا بەگ پەرتول جەئى وى بۇ مير.

دەهزانىن پەرتىویى ھەكارىدا چ ئاماژە ب روودانىن سەرددەمى وى نەھاتىيە كىرن و ھەمى هوزانىن وى لدور دىندارى و ئەقىنى و تەمسەوفى نە، لەورا پىزانىن مە لسىر بارودوخى ناقخوپى ميرگەها ھەكارى گەلەك د كېمن و هەتا نوكە نامىلىكا (تەمامىا مختصر احوال الامراو) ئەوا كەمسەكى ب ناقى مەممەد گىار - كو ژ دووندەها پەرتىویى ھەكارىيە - ل سالا ۱۹۱۴ نقىسى زېدەرى ئىكائىيە كو چەند تىروزكەك بەرداينە سەر بارودوخى ميرگەها ھەكارى (۲۰). د قى پەرتوكىيە باقى رەنگى بە حسى سەرددەمى

رۇوگەھ

وەزىزى، بۇنىيە دەدەنە قەكتۈن
و وەزىزىن مەرەتىپەنى و زانسى

زمادە ١ هافىنا ٢٠١١

مستهفا بهگی هاتیه کرن: "پشتی که ریخانی دهست ژ میراتیی فه کیشاین برايی وی مستهفا خان بهگی جهی میراتیی ب قهدر ئیخست، دهه مو زانستین (فاهری) و (باگنی) دا خودان پشك و بهر بورو، دهه مو خسله تین په سندکری دا تمام بورو، ژ بهر عهقل و سیاسهتا وی موفسد و بهره نگارین وی بن ئه مر و گوهدار بیرون، که سی نه دویریا بهرسقا وی بدھت و زانا و دهرویش هوگرین وی بورون" (۲۱). بهلی پشتی بورینا ۴۵ سالان ژ حوكمی جاره کا دی دوبهره کی دناق مالباتا میرین هه کاریدا پهيدا بورو "هه کاریین وه کی دوپشکان و رهشتی وان بی پیس توشقی فه سادی" دنابهرا مستهفا خان و کوری وی محمد نه صیرخانی دا چاند.

ژ ناقه روکا قی په رتوکی دھیته زانین کو هندهک ژ میرزاده و سه رکردن هه کاریان دگمل محمد نه صیرخان بهگی رېکه قتن کو بابی وی ژ حوكمی لادن وی (نانکو محمد نه صیرخانی) ل جهی وی دان، مستهفا بهگ پشتی ب قی پلانی ناگه هدار بورو ژ جوله میرگی رهقی بهلی ل گوندی (خه راته) ئهوا دکه قیته نزیکی بازیزی (گه قهپری) هاته ئیخسیرکرن و نه چار بورو کو دهست ژ حوكمی بهردات و کوری وی محمد نه صیرخان بورو میری هه کاریان، بهلی پشتی کیمتر ژ ساله کی محمد نه صیرخان مر و مستهفا بهگی جاره کا دی حوكمی خو قه گه راند و چهند سالین دی پشتی قی روودانی ئه وزی چوو بهر دلو قانیا خودی (۲۲). ژنه قی چهندی دھیته زانین کو مستهفا خان په رتوی نزیکی ۵۰ سالان حوكم کريه. بو زانین پشتی مرجنا مستهفا خانی حوكمی میرگه هی که فته ددهستی برازايی وی ئیسحاق بهگ کوری میر شه رهفی دا کو بتني ۳ هه يقان حوكم کر پاشي کورپمامی وی نور الله بهگ کوری عهبدالله بهگی لجه وی بورو میر و ئه دو ماھیک میری هه کاریانه (۲۳).

په یو دندیین میرگه ها هه کاری ل سه رده می میستهفا خان (په رتو) ای:

رووگه هه

و هر زمانی دندنه فه کوین
و هر زمانی مروقا یهندی و زانستی

زماره ۱ هافينا ۲۰۱۱

په یو دندیین دگمل میرگه ها بوتان:
ژیزدري سه ره کی و با وړ پېښکری و (ئیکانه !!) بو زانینا په یو دندیین هه کاری-
بوتان لسه رده می میر مستهفا بهگی په رتوکا (تاریخ الانساب) هه ژ ئیسینا میری
میرگه ها شیروان صالح بهگ کوری بوداق خانی شیروانی، چونکه ئه و هه چه رخی
میر مستهفا یه وی بخو پشکداری د روودانیین دنابهرا بوتان و هه کاریاندا کريه لهورا

په‌رتوکا وی ودک په‌رتوکه‌کا (بیردوه‌ری) یانه، چی‌دی‌بیت ل پاشه‌پوژیدا هندهک به‌لگه‌نامه و ده‌ستنوس په‌یدا بین کو روناهیه کا پت برده‌نه سه‌ر ثه‌قان په‌یوه‌ندیان.

ل سالا ۱۷۹۲ میری بوتان میر محمد به‌گ (۱۷۶۷-۱۷۹۲) مر بی‌کوچ کوره‌بن له‌ورا دووبه‌ره‌کی و شه‌ری ناخویی دنافبه‌را برازایین وی دا روودا، و د گه‌پا نیکی ژ شه‌ری دا برازایی وی ب ناقی میر عزالدین شیر بس‌ره‌که‌فت و بسو میری بوتان، ژلایی خوچه کور‌مامی وی بنافقی (نه‌سعه‌د به‌گ) قه‌ستا جوله‌میرگی کر و داخوازا هاریکاریی ژ مسته‌فا به‌گی هه‌کاری کر چونکه ثه‌و خالی نه‌سعه‌د به‌گی بسو، و پشتی له‌شکه‌ره‌کی مه‌زن هاتیه دروستکرن مسته‌فا به‌گ و خوارزایی خو بی شه‌ر چوونه دناف بازی‌ری جزیریدا، به‌لی خه‌لکی جزیری ل دور میر عزالدینی کومبوون و شیان له‌شکه‌ره‌ی هه‌کاریان تیک بشکین و نزیکی ۴۰۰ که‌سان ژی بکوژن و "دفن و گوهین وان بدرن" (۲۴)!!.

ل سالا ۱۲۰۷ مش/ ۱۷۹۳ په‌رتویی هه‌کاری و نه‌سعه‌د به‌گی بوتان بربارا تولقه‌کرنی دان و هیرشه کا مه‌زن برن سه‌ر هاریکاره‌کی میر عزالدینی ب ناقی (شاقولی ناغا) و چه‌ندین که‌س ژ همردوو لایان هاتنه کوشتن. هه‌روه کو دیار مسته‌فا به‌گی دفیا کو مفای ژ لاوازیا میرگه‌ها بوتان و هربگریت، لسمر قی بناخه‌ی قولپه‌ک ژ صالح به‌گی شیروانی و مسته‌فا به‌گی هه‌کاری هاته دروستکرن ژبو پشته‌قانیا نه‌سعه‌د به‌گی، بشی ره‌نگی " ده‌سته‌لاتا بوتانی لسهر چ میره‌کی نه‌راوه‌ستیا، جاره‌کی نه‌سعه‌د دبوو میر و جاره‌کی عزالدین شیر و جاره کا دی قچور به‌گ و نه‌و هه‌می کور‌مامین نیکن" (۲۵). به‌لی ل سالا ۱۲۱۳ مش/ ۱۷۹۸ از نه‌سعه‌د به‌گ شیاب هاریکاریا مسته‌فا به‌گی میر عزالدین شیری ژ حوكمی لاده‌ت و ببیته میری بوتان هه‌تا ل سالا ۱۸۰۲ مری (۲۶). هه‌رچه‌نده کو پشتی قی رودانی مسته‌فا به‌گی بو ماوی نزیکی ۲۰ سالان حوكم کریه لی مخابن د چ ژی‌دیرین به‌رده‌ستدا چ پیزانین لسهر په‌یوه‌ندیان وی دگه‌ل میرگه‌ها بوتان و میرگه‌هیان دی ییّن کوردی به‌رچاقین مه نه‌که‌فت.

رووگه‌هه

و هر زیسه، بوبنیه دده‌نه فه‌کوئین
و وورکن‌دانن مروغایه‌نی و زانستی

زماده ۱ هافشنا ۲۰۱۱

په‌یوه‌ندی دگه‌ل نیانی:

په‌یوه‌ندیان میرگه‌ها هه‌کاری دگه‌ل نیانی به‌په‌ره‌کی گرنگه ژ دیروکا میرگه‌ها هه‌کاریان و نه‌گه‌ره‌کی د نه‌قان په‌یوه‌ندیاندا قه‌دگه‌پیت بو هه‌قسنوریا

دناقبهرا واندا، هروهسا دووبهره کیا مهزهبه (شیعی - سوننی) ئىك ژ ئگەرین دى يىن
قان پەيوهندىيان بۇو.

دەولەتا عوسمانى لاوازىا ئىرانى پشتى رۆخانا دەولەتا صەھەرى (١٥٠١-١٧٢٢)

(١٧٢٢) ب دەليقە زانى ول سالا ١٧٢٣ ھېرىش بىر سەر ئەردى وى دەقى شەپەيدا والىي
باشىرى وانى (عەبداللە كوبىرىلى) شىا پشكەكە مەزن ژ ھەرىمما ئازەربىجانا ئىرانى داگىر
بىكەت (٢٧)، دەقى شەپەيدا مىرى ھەكارىيان يى وى سەرەدەمى ئىبراھىم خان كورى مەدد
بەگى پشكدارىيەكە مەزن كر و شىا باشىر و دەقەرىن سەلماس، ئەنجل، مەرگەقەر،
تەرگەقەر، كەرسىنى، قوتور و ھەمى دەقەرىن دەقەقەنە كنارى روزئاقايى دەرياچا ئورمە
بىيختە ژىر دەستەلاتا مىرگەھا ھەكارىيان (٢٨).

ل سالا ١٧٩٧ دەولەتا قاجارى ل ئىرانى ھاتە دامەزراىندن (٢٩)، و ھەر ژ سالا

٤-١٨١٣-١٨٢٦ پاشى ژ ١٨٢٨-١٨٢٦ كەفتە دەقەرىن مەزندا دگەل روسيا قەيسەرى و
ھەرىمما ئازەربىجان مەيدانا سەرەكىا ئەقى ھەقەرىي بۇو (٣٠).

زلايەكى دېقە ل دەستپېتىكا سەدى ١٩ ئانكى لىسىرەدەمى مستەفا بەگى
ھەمى ئەو دەقەرىن دەقەقەنە دناقبهرا دەرياچەيىن وان و ئورمەدا ببۇنە پشكەك ژ
مىرگەھا ھەكارى و ئەقى مىرى -ھەروهك ژىددەرىن روسى دېيىشنى - دشىا ب ئاسانى
٤ھزار شەركەران كوم بىكەت، لەورپا شاهىن ئىرانى ھەرددەم ھەولددان كو مىرى ھەكارى
بو لايى خوبكىشىن و د شەقەن خودا دىرى روسيا بكار بىىن (٣١).

ل سەر قى بناخەي حاكىمى ئازەربىجان شاھزادە عەببىاس مىرزا كورى فەتىھەلى
شاھى قاجارى (١٧٩٧-١٨٣٤) داخواز ژ مستەفا بەگى ھەكارى كر كو ھارىكاري
لەشكەرى پىشىكىشى وى بىكەت و دەمى ئەق چەندە ھاتىھ رەدكرن ئەوى ھەولدا ھندەك
سەرۈك ھوزىن دەقەرا ھەكارىيان دىرى مستەفا بەگى ھابىدەت و دەقى سىاسەتىدا تا
رادەيەكى سەركەفتى بۇو، بۇ غۇنە ئىسماعىل بەگ سەرۈكى عەشيرەتا بىلان ئەوا كەفيتە
دناقبهرا باشىرىن ئورمە و سەلماس دا ب پشتەقانىا عەببىاس مىرزا جودابۇندا خو ژ
مىرگەھا ھەكارى راگەھاند (٣٢).

ل ھەمبەر قى چەندى مىرى ھەكارى بىياردا كو ئىسماعىل ئاغايى سزا بىدەت
لەورپا وى لەشكەرەك رەوانەي كەلا بىلان كر بەلى لەشكەرى وى ھاتە شکاندن، ول سالا
١٨١٠ عەببىاس مىرزا لەشكەرەك ژ ٢٠ ھزار سەربازان ھنارتە سەر مىرگەھا ھەكارى

رۇوگەھ

وەزىزى، بۇنىەي دەدەنە قەقۇنى
وەرگىزلىنىن مەرقاپەنى و زانسى

زىمارە ١ ھافپىتا ٢٠١١

بهلىٰ مستهفا بهگ شیا ب هیزه کيٰ کو ڙ ۱۱ هزار په یا یئن ئاشوری و ۲ هزار سووارین کورد پیکھاتبو وی له شکه ری پاشفه بیهت (۳۳).

سهردای قی چهندی عه بیاس میرزا بهرد هدام بوو لسمر هه ولین خو بو راکیشانا
هوزین میرگهها هه کاری نه خاسمه ل ده قه رین نزیکی سنوری نیرانی له ورپا پشتی ماوه یه کی
مستهفا به گ نه چار بیو جار جار هاریکاریین له شکه ری بو نیرانی قریبکهت.

عزم سلطان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وهر زیسته، پوپله‌ی دده‌نه قله کوئین و وهر گیراتین مدرؤفایاهش و زانستی

۱ زماده هدفیتنا ۲۰۱۱

پاشبہند (۱)

دەقىقى نامە يىا ميرى هەكارى نورالله بەگ بو شاهزادە عەبیباس میرزا ل سالا

۱۴۲۴/امش/۱۸۲۵/از

جوانی زبان و ادبیات

رووکه ها

وزیریه، پوینده ددهنه فهادت
و وزیریان موقایعی و زانستی

۱۰۱۱ هادینا ۱

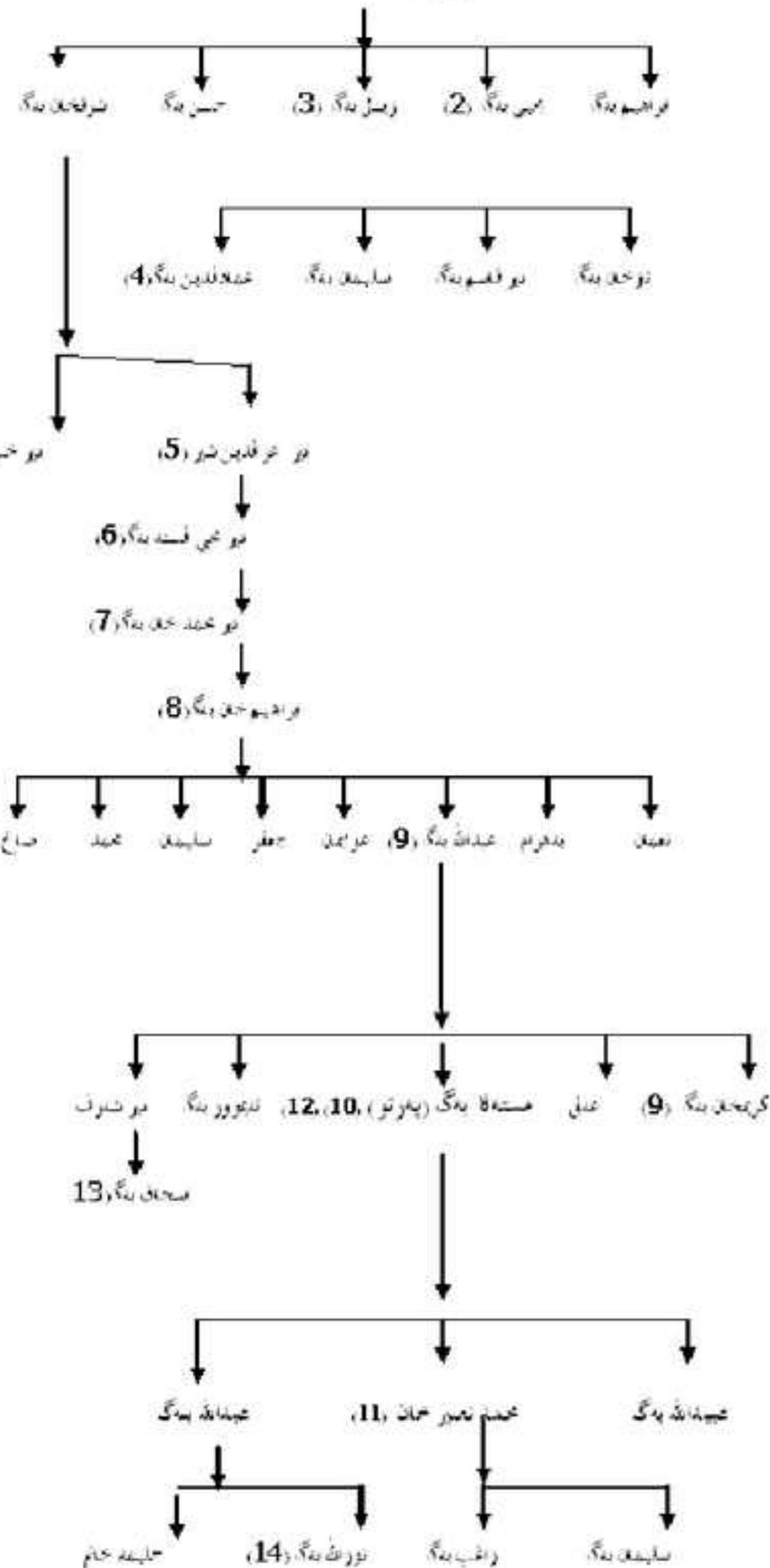

پاشبهند (۲)

وینهیه ک ز پهرتوكا (ختصر احوال الامرا)

ریکورس اخراجی (۱) ل سال ۱۵۹۶

توضیح: - ل و ک دستین زماره لبر نافن و ان لدویفت زماره بان میز اتنی کرید.
- همه می نافن ل ساری ناسافن (بگ) همه به ل زبر بوره بگها جوین
مه ناسافن هنده کان نهان تپیسی

وهر زیسه، بونته ددهنه فه کوئین
و ورگنداشین مرؤلابهنی و رانستی

زمارد ۱ هاشینا ۲۰۱۱

ژیده و پهراویز:

^(١) دج ژیده راندا زبلى پهروتكا (مختصر احوال الامراو) نافىٽى ميرى نهاتىه، بەلى نفيسەرى نەقىپىكى پهروتكى كاتبى مير نېبراهيم خان بەگى هەكارىيە و نەذ پهروتكە ل چارىكا نىتكى ژسەدى ۱۸ نەنەتىسىپە ئانکو گەلەك نزىكى وي سەرددەمى يە و پىر ژەھەمى پهروتكىن دى جەھى باوهەرىي يە. بنىرە: ميرزا مەممەد يازچى، مختصر احوال الامراو، تويىزاندن و وەركىران: نزار نەيوب گولى، سەنتەرى ۋەكولىنىن كوردى، (دهوك: ۲۰۱۰)، ل ۸۱. دانىيەكا دەستنەتىسىس ل دەف خودانى ۋەكولىنى پاراستىيە.

^(٢) الشجرة الزيونية، دراسة و تحقيق: عماد عبد السلام رؤوف، التفسير، (لربيل: ۲۰۰۹)، ص ۱۷۵.
^(٣) شرفخان البديسي، شرفنامه، ترجمة: محمد جميل الروزيبانى، موكريانى، (لربيل: ۲۰۰۰)، ص ۲۵۲.

^(٤) صادق بهاء الدين ئاميدى، هوزان ئاظانىت كوردى، (بغداد: ۱۹۸۵)، ل ۳۵۷ "محمد أمين زكى، خلاصة تاريخ الکرد و كردستان، (بغداد: ۱۹۶۱)، ص ۳۳۸.

^(٥) تحسين ابراهيم نوسكى، ل دۇر ئەتقىبى كىمانچى ل سەتسالا نوزدى و بىستى زىيىنى، كورى زانىارى كوردستان، (ھەقولىر: ۲۰۰۴)، ل ۴۷.

^(٦) صادق بهاء الدين ئاميدى، ژیده رى بەرى، ل ۲۶۱-۲۶۲.

^(٧) مەممەد تەيار كورپى مەممەد تەيار كورپى سليمان بەگ كورپى مەممەد نەصىرخان كورپى مستەفا بەگ (پەرتۇ)، تەمامىيا مختصر احوال الامراو (ل سالا ۱۹۱۴ نەنەتىسىپە)، ل ۱۰۰. دانىيەكا دەستنەتىسىس ل دەف خودانى ۋەكولىنى پاراستىيە.

^(٨) الشجرة الزيونية بەلگەنامەيەكە كۆ ب بىريارا ميرىن بەھەدىنان ھاتىه دانان و تىدا ھاتىه بىاركىن كۆ ميرىن بەھەدىنى ژەنوندەها خەلەقىيەن عەباسىنە !، نەذ بەلگەنامەيە وەك پهروتكەكى د چەند سەرددەمە كاندا و لىسەرددەستى چەندىن نەنەتىسىپە ران ھاتىه نەنەتىسىپەن و ھەرجار تىشىتەكى نوى لى ھاتىه ژىدەكىن. پشقا دەستتىپىكى ژەقى (شەجهەرەنامەيى) لىسەرددەمى سولتان حسین وەلى (۱۵۲۲- ۱۵۷۲) ھاتىه دانان و ب نافىٽى (الشجرة العتيقة-شەجهەرەنامەيى كەفن) نەھىتە نىاسىن و تىدا ب ئاشكىلى ھاتىه گووتۇن كۆ "ميرىن ھەكارى شەجهەرا خو لىسەر بناخى نەقى شەجهەرا كەفن دانايە". ھەروەك دىيار پشقا نۇوماھىيى ژەشەجهەرەنامەيى ل سالا ۱۲۱۰ مىش/ ۱۷۹۵ زەنەتىپە نەنەتىسىپەن چۈنكە پىر زانىن شەجهەرەنامەيى ل ۋەقى سالى ب نۇوماھىيى نەھىن و نۇوماھىيىك نافىٽى ل شەجهەرەنامەيى ھاتىه ژىدەكىن مستەفا بەگ ميرى ھەكارىانە. بنىرە: الشجرة الزيونية، ص ۱۲- ۱۴ و ص ۱۷۵.

^(٩) الشجرة الزيونية، ص ۱۷۵.

^(۱۰) الامير صالح بك بن خان بداع الشيروانى، تاريخ الانساب، تحقيق و تعليق: تحسين ابراهيم الدوسكى، سبىرىز، (دهوك: ۲۰۰۵)، ص ۱۴۵.

وەزىزى، بۇنىە دەدەنە قەقۇن
وەركىزلىن مەرقابىيەن و زانسى

زىمارە ۱ ھافپىتا ۲۰۱۱

(۱۱) بنیره دهقی نامه‌یا وی د: گزیده لسناد سیاسی ایران و عجمانی، دفتر مکالعات سیاسی و بین‌المللی، (تهران: ۱۳۶۹ ش) ج ۱، ص ۱۸۴-۱۸۵.

(۱۲) تحسین لبراهیم نویسکی، نیوانا په‌رتو به‌گی هکاری، سبیریز، (نهوک: ۲۰۰۶)، ل ۲۵۶.

(۱۳) همان زیده، ل ۱۸۱. ماموستا ته‌حسین نویسکی بوچونه‌کا دی سه‌باره‌ت فی مژلری هیه. بنیره په‌رتوكا وی: ل نور نه‌دهبی کرمانجی...، ص ۴۸.

(۱۴) میرزا محمد دیازچی، زیده‌ری به‌ری، ل ۹۹-۱۰۰.

(۱۵) بنیره شهجه‌را بنه‌مالا میرین هکاری د: همان زیده، ل ۱۷۱.

(۱۶) همان زیده، ل ۹۸.

(۱۷) بنیره دهقی فی نامیلکی د: میرزا محمد دیازچی، زیده‌ری به‌ری، تویژاندن و ورگیران: نزار نه‌یوب گولی، ل ۹۵-۱۱۱.

(۱۸) همان زیده، ل ۹۸.

(۱۹) میرزا محمد دیازچی، زیده‌ری به‌ری، ل ۱۰۰-۱۰۱.

(۲۰) همان زیده، ل ۱۰۱.

(۲۱) صالح بک بن بداق خان الشیروانی، المصدر السابق، ص ۱۰۰-۱۰۱.

(۲۲) المصدر نفسه، ص ۱۰۵-۱۰۶.

(۲۳) المصدر نفسه، ص ۱۱۰. "صلاح هروری، اماره بوتان في عهد الامير بدرخان ۱۸۲۱-۱۸۴۷، موكرياني، (أربيل: ۲۰۰۰)، ص ۲۹.

(۲۴) ابراهیم حلیم بک، تاریخ الدولة العثمانية العلیة، (بیروت: ۱۹۸۸)، ص ۱۶۲.

(۲۵) بو پتر بنیره: میرزا محمد دیازچی، زیده‌ری به‌ری، ل ۸۴-۸۵.

(۲۶) ل نور فی دهله‌تی بنیره: د. علی تتر نیروهی، میژوویا نوویا نیرانی ۱۵۰۱-۱۹۱۸، سبیریز، (نهوک: ۲۰۱۰)، ل ۱۲۲ و بیفدا.

(۲۷) بو پتر بنیره: عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تاریخ روابک خارجی ایران، امیر کبیر، (تهران: ۱۳۸۲ ش)، ص ۲۱۲-۲۲۶.

(۲۸) ب.ی، نهفیریانوف، کورد له جه‌نگی روسیا له گهله نیران و تورکیا، ورگیران: نهفراصیا و هورامی، (سلیمانی: ۲۰۰۲)، ل ۲۲۰.

(۲۹) گ. دورقلی، گهشتبک به نیراندا له سالانی ۱۸۱۲-۱۸۱۳، بهشی ۲-۱، م، ۱۸۲۶. فهگوهاستی ز:، د. جه‌لیلی جه‌لیل، کورده‌کانی نیمپراتوریه‌تی عوسمانی، ورگیران له روسیه‌وه: د. کاووس قهفتان، ده‌زگای روشنبری و بهلاکردن‌وهی کوردی، (بغداد: ۱۹۸۷)، ل ۱۲۲-۱۲۴.

(۳۰) نهفیریانوف، زیده‌ری به‌ری، ل ۲۱.

رووگه

و هر زیست، بونه‌ی دده‌نه فه‌کوین
و ورگیرانین مرؤلایه‌نی و زانستی

۱ هاشمیا ۲۰۱۱